

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎก
จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

An Analytical Sensational Study of Phra Udom Pidok
From the Southern Version of Literature Named
“Suthikamchadok and Various Proverbs”

ณัฐา วิพลชัย*

Nattha Wipolchai

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดกและสุภาชิตร้อยแปดครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สามประการ ประการแรก เพื่อชี้ให้เห็นความรู้สึกและความคิดภายในจิตของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ที่ซ่อนแฝงความหมายไว้ด้วยสุภาชิตคำสอน ผู้อ่านที่ไม่ทราบประวัติอันเป็นภูมิหลังของผู้ประพันธ์ จะไม่ทราบความหมายที่ซ่อนแฝงไว้นั้น เมื่อทราบความหมายโดยนัยที่ซ่อนอยู่ อาจทำให้ผู้อ่านเกิดได้ทั้งอารมณ์ร่วมคล้อยตาม และอารมณ์ร่วมคัดค้าน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ปัจจุบันของผู้นั้น ประการถัดมา เพื่อเปิดเผยความนัยที่ผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎกได้ซ่อนแฝงไว้ตั้งแต่ต้นจนบัดนี้เป็นเวลาเกือบ 200 ปี ที่มีทั้งคำเตือนเพื่อห้ามผู้ใกล้ชิด คำเสียดสีต่อว่าผู้เข้าร่วมกับนิกายใหม่ และความรู้สึกน้อยใจของผู้ประพันธ์ ซึ่งอาจมีผลกระทบกับสังคมชาวพุทธบ้าง แต่นั้นเป็นเรื่องในอดีตกาลที่ผ่านมา ประการสุดท้าย เพื่อชี้ให้เห็นอัจฉริยภาพของพระอุดมปิฎก ที่สามารถแต่งวรรณกรรมคำสอนแต่ละบทให้มีมีความหมายได้ทั้งสองอย่าง คือ ความหมายตรงและความหมายโดยนัย ซึ่งเป็นงานที่ทำได้ยากยิ่ง ทั้งแต่ละบทได้ส่งความหมายเป็น

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เหตุและผลต่อเนื่องกันไปตลอด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิเคราะห์จึงมีความเห็นว่า วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดกและสุภาชิตร้อยแปด ควรได้รับการยกย่องให้เป็นเลิศทางบทประพันธ์ประเภทสุภาชิตคำภาพย์ของชาวภาคใต้ตลอดไป

คำสำคัญ ความหมายตรง ความหมายโดยนัย นิกายเก่า (มหานิกาย) นิกายใหม่ (ธรรมยุตินิกาย) วรรณกรรมคำสอน

Abstract

An analytical study on the southern version of literature named “Suthikamchadok and Various Proverbs” aimed at 1) to point out the inner feelings and thoughts of the author, Pra Udom Pidok, which contain hidden meaning by proverbs. Readers who do not know the background of the author will not know that hidden meaning. When they know that connotation, readers may have caused both emotional engagement and emotional objection which based on current knowledge. 2) To reveal the meaning that the author, Pra Udom Pidok, has hidden from the beginning to now, nearly 200 years It warned the closer persons not to satirize people who join the new denomination and feel neglected by the author, which could have an impact on the Buddhist society but that was happened in the past. And 3) to point out the genius of Pra Udom Pidok who wrote each chapter of proverbs provided two meanings which are direct meaning and connotation This is a very hard job. Each chapter has cause and effect meaning continually. For those reasons, The analyst has concluded that the southern version of literatures named “Suthikamchadok and Various Proverbs” should be regarded as the literary excellence of Proverbs and epic of the southerners forever.

Keyword: direct meaning, connotation, old denomination (Maha Nikai), new denomination (Dhammyuttika), Literatures

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

ความนำ

วรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ของผู้คนในสังคมที่สะท้อนภาพสังคมด้านต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของผู้คนในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ เพราะผู้ประพันธ์เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมได้รับอิทธิพลของสังคมในการกำหนดแนวคิด ความรู้สึก โลกทัศน์ของตน และถ่ายทอดมาสู่วรรณกรรมที่ได้ประพันธ์ จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเป็นเสมือนจดหมายเหตุบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นและที่เปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งสะท้อนภาพความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ในสังคมยุคสมัยนั้นไว้อย่างแยบคาย

สุทธิกรรมชาดกและสุภาชิตร้อยแปดจัดเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่นักปราชญ์ทางวรรณกรรมหลายท่าน ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของผู้ประพันธ์ และความรู้สึกที่ซ่อนแฝงไว้ในบทประพันธ์ ซึ่งตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของพระอุดมปิฎก และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยที่ยังครองสมณเพศเป็นพระวชิรญาณภิกขุ ข้อความในเรื่องสุทธิกรรมชาดกหลายบทได้ปรากฏในเรื่องสุภาชิตร้อยแปด จึงสันนิษฐานได้ว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้เป็นของผู้ประพันธ์คนเดียวกัน คือ พระอุดมปิฎก โดยผู้เสนอความเห็นนี้เป็นคนแรกคือ พระธรรมเมธาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดภูผาภิมุข และเจ้าคณะธรรมยุต จังหวัดพัทลุง เนื่องจากพระอุดมปิฎกมีความรอบรู้ในพุทธศาสนาและอักษรศาสตร์อย่างแตกฉานซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชศรัทธาให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยโปรดเกล้าฯให้ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระอุดมปิฎก ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นยอดแห่งปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2545: 9 - 10) และน่าจะแต่งขึ้นหลังจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ครองราชสมบัติ หรือ ใกล้เคียงขึ้นครองราชสมบัติ คือ ระหว่างปลายปี พ.ศ. 2393 - ปลายปี พ.ศ. 2395 (สัมภาษณ์, พระครูภูววิธาน, 18 กุมภาพันธ์ 2560) สอดคล้องกับความเห็นของศาสตราจารย์สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2548: 374) ที่กล่าวว่าเรื่องสุทธิกรรมชาดก ฉบับที่เก่าที่สุดน่าจะประพันธ์ขึ้นในช่วงปลายรัชกาลที่ 3 และอย่างช้าก็คงไม่เกินต้นรัชกาลที่ 5

วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้เป็นที่ยอมรับและรู้จักอย่างแพร่หลายในจังหวัดพัทลุงว่าเป็นผลงานการประพันธ์ของพระอุดมปิฎก ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้นำวรรณกรรมเรื่องสุทธิธรรมชาดกมาจัดทำเป็นหนังสือ นิทานอ่านนอกเวลาในกลุ่มสาระภาษาไทยของโรงเรียนในสังกัด เพื่อใช้ข้อบรมสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน และเป็นการสืบสานวรรณกรรมท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัด พัทลุง (สัมภาษณ์, นายยก ช่วยอินทร์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุนทรवास, 18 กุมภาพันธ์ 2560)

ในส่วนของ “สุภาชิตร้อยแปด” เมื่อผู้อ่านตีความบทประพันธ์ไปตามรูปอักษร ที่ปรากฏจะเห็นว่าเป็นสุภาชิตคำสอนธรรมดา ๆ ที่บรรพชนสอนสืบต่อกันมาตามลำดับ บางท่านกล่าวตำหนิผู้ประพันธ์ว่า “มีสติเลื่อนลอยนึกอะไรก็เขียนไปเรื่อย ๆ จนไร้สาระ” ผู้ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะไม่ทราบภูมิหลังที่เป็นพลังบันดาลใจให้เกิดวรรณกรรมเรื่องดังกล่าว ภูมิหลังที่ว่า คือ ความขัดแย้งระหว่างคณะสงฆ์สองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นคณะสงฆ์ไทยเดิม หรือ มหานิกาย ซึ่งมีพระพุทโธชยาจารย์ (ฉิม) และพระอุดมปิฎก เป็นต้น กับอีกฝ่ายหนึ่งเป็น คณะสงฆ์นิกายใหม่ หรือ ธรรมยุตนิกาย ซึ่งมีพระวชิรญาณภิกขุ และคณะ เป็นต้น หากผู้อ่านทราบภูมิหลังดังกล่าว จะเห็นภาพความรู้สึกทางจิตใจของผู้ประพันธ์ที่สอดแทรกความหมายโดยนัยที่ปรากฏในบทประพันธ์สุภาชิตร้อยแปดอย่างลึกซึ้ง และจะมองเห็นความเป็นอัจฉริยภาพของผู้ประพันธ์ที่สามารถหลีกเลี่ยงพระราชอาชญา ด้วยการเขียน สุภาชิตคำสอนธรรมดา ๆ แต่ซ่อนแฝงความนัยไว้ด้วยคำต่อว่า คำเสียดสีและความรู้สึกน้อยใจอยู่ในความหมายของบทประพันธ์ธรรมดานั้นอย่างชัดเจน

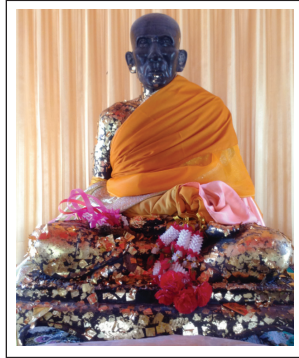
“พระอุดมปิฎก” หรือ “พระสอน พุทธสโร” มีนามเดิมว่า “สอน” เป็นบุตรของนายศรีแก้วและนางปาน ซึ่งเป็นต้นสกุล “ศิริกุล” (พระมหาปรภรณ์ กิตติธโร, 2555: 93) เป็นชาวบ้านสุนทรา ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เริ่มเรียนหนังสือครั้งแรก โดยบิดามารดานำไปฝากเรียนกับอาจารย์ศรีแก้ว อดีตเจ้าอาวาส วัดสุนทรवास เมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้รับนามฉายาว่า “พุทธสโร” จำพรรษาที่วัดสุนทรवास ต่อมาท่านต้องการศึกษาพระธรรมวินัย จึงได้เข้ามาพักอยู่ที่วัดหนึ่ง เขตบางขุนเทียน (ปัจจุบันแยกเป็นเขตจอมทอง) และได้ศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดหงสาราม (ปัจจุบันวัดหงส์รัตนาราม) เขตบางกอกใหญ่ จนสอบได้เปรียญธรรม

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาษิตร้อยแปด

9 ประโยค (สัมภาษณ์, พระมหาเชยศักดิ์ สุนทรธัมโม เจ้าอาวาสวัดสุนทรवास, 7 กุมภาพันธ์ 2558) การสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคของพระภิกษุสอน พุทฺธสโร มีความพิสดารที่กล่าวขานกันมาว่า ท่านมาเรียนพระปริยัติธรรมที่สำนักวัดหงสอาราม เมื่อว่างก็สมัครใจไปช่วยทำความสะอาดห้องเรียนภาษาบาลี ช่วยบริการน้ำชาแก่ครู อาจารย์และผู้เรียน เมื่อได้ยินได้ฟังนักเรียนแปล และครูอธิบายหลักภาษาบาลี พระภิกษุสอนจึงพลอยจำและเข้าใจไปด้วย เรียกว่า เรียนแบบครูพักลักจำ

สมัยก่อนการสอบภาษาบาลีใช้วิธีสอบปากเปล่าต่อหน้าพระที่นั่ง ผู้เข้าสอบต้องมีการกรรมการคนใดคนหนึ่งให้ความยินยอมรับรองความเหมาะสมก่อนจึงเข้าสอบได้ โดยกรรมการจะพิจารณาถึงผิวพรรณ รูปร่างหน้าตา และอุปนิสัยที่เหมาะสม จึงจะรับรองให้เข้าสอบ ทั้งนี้ เพื่อความเหมาะสมและความสง่างามเมื่อยามได้เป็นพระผู้ใหญ่ต่อไปในภายหน้า ถ้าสอบได้

วันหนึ่ง ขณะที่คณะพระกรรมการถามทดสอบภาษาบาลีกับพระภิกษุรูปหนึ่งในที่ประชุมหน้าพระที่นั่ง ได้มีพระกรรมการท่านหนึ่งออกจากที่ประชุมเพื่อไปทำกิจส่วนตัวได้เดินผ่านสถานที่ของคณะผู้จัดน้ำชา ได้ยินคำที่พระภิกษุสอนพูดกับเพื่อน ๆ ในวงน้ำชาว่า “ประโยคนี้ใครแปลไม่ได้ก็แย่แล้ว” พระกรรมการท่านนั้นเกิดความสนใจ จึงหันไปถามว่า “ท่านแปลได้หรือ” พระภิกษุสอนตอบว่า “ถึงแปลได้ก็ไม่มีใครรับรองให้เข้าสอบ” พระกรรมการท่านนั้น เห็นความจริงใจของผู้พูด จึงยินดีรับรองให้เข้าสอบภาษาบาลีต่อหน้าพระที่นั่ง และพระภิกษุสอนก็สอบได้ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยคในวันเดียว ต่อมาพระมหาสอน พุทฺธสโร ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดหงสอาราม และได้รับพระราชทานสมณศักดิ์จากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ในราชทินนามว่า “พระอุดมปิฎก” (วิจิตร สมบัติบริบูรณ์, 2511: 10) ซึ่งต่อมาได้เป็นผู้คัดค้านการก่อตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายของพระวชิรญาณภิกขุ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4) อย่างรุนแรง

ภาพที่ 1 พระอุดมปิฎก

ที่มา: ประดิษฐาน ณ วัดสุนทรवास ตำบลปิ่นตอ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมว่า เจ้าฟ้ามงกุฎ เมื่อพระชนมายุ 14 พรรษา ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ พ.ศ. 2360 จำพรรษาที่วัดมหาธาตุ โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (มี) เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข) เป็นพระอาจารย์ถวายศีล บรรพชาได้ 7 เดือนจึงลาสิกขา เมื่อทรงมีพระชนมายุ 20 พรรษา ได้อุปสมบทที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2367 โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (ด่อน) เป็นพระอุปัชฌาย์ ส่วนพระกรรมวาจาจารย์และอนุศาสนาจารย์ไม่ปรากฏ ได้รับฉายาว่า “วชิรญาณโณ” ประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุ 3 วัน แล้วเสด็จไปประทับที่วัดสมอราย หรือ วัดราชาธิวาส (ส.พलयน้อย, 2544: 44) ด้วยถือตามคติโบราณว่า วัดสมอรายเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งทรงผนวช พระวชิรญาณภิกขุได้ทรงศึกษาวิปัสสนาธุระจากพระธรรมวิโรจ (นก) ทรงเห็นว่า ลัทธิวิปัสสนาธุระนั้นนุ่มนวลนัก การสั่งสอนไม่ให้ความแจ่มแจ้งแก่ผู้ศึกษา จึงทรงเปื้อนหายได้กลับไปประทับที่วัดมหาธาตุอีกครั้ง เพื่อทรงศึกษาพระไตรปิฎกจากพระวิเชียรปรีชา (ภู) เจ้ากรมราชบัณฑิตเป็นเวลา 3 ปี (ส.พलयน้อย, 2544: 53)

ขณะประทับที่วัดมหาธาตุได้ทรงเห็นอาจารย์บิณฑิของพระภิกษุสงฆ์ไม่เป็นที่นำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธา ดังความที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 8 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ม.ป.ป.: 3 - 4) ทรงนิพนธ์ไว้ว่า

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสภาชีวิตร้อยแปด

“จึงได้ทรงพระปรารภถึงเวชสลดพระทัยด้วยพระพุทธศาสนา และสงฆ์บรรพชาอุปสมบทเห็นปรากฏเปรียบเหมือนต้นไม้มีรากเง่า อันเนาผุจะวัฒนาถาวรอย่างไรได้ ไม่มีมูลคติที่จะตั้งความเพียรเลื่อมใส ครั้นทรงระลึกดังนั้นแล้วก็สลดพระทัยในการที่จะทรงรักษาลิกขาบทเพศบรรพชิต ทรงเห็นว่า เป็นกิจอันหลอกลวงฆราวาสมาเลี้ยงชีวิต ดูไม่สมควรจะอยู่ในสมณเพศ ด้วยหาประโยชน์เนื่อนาบุญมิได้

ณ กาลครั้งนั้น เสด็จเข้าไปบรรทมกลางวันในพระอุโบสถ วัดมหาธาตุ จึงทรงตั้งสังกิริยาธิษฐานบูชาแก่ศาสนานุรักษ์เทพยดาด้วยเครื่องสักการบูชา เป็นต้นว่า ธูปเทียนมาลาทั้ง 8 ทิศทรงตรัสว่า

ข้าพเจ้าอุทิศถวายต่อพระผู้มีพระภาค ด้วยข้าพเจ้าออกบวชครั้งนี้ เพราะมีความเลื่อมใสเชื่อในพระรัตนตยาคือคุณ มิได้เพ่งต่ออำมิสสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีลาภยศ ความสรรเสริญ เป็นต้น ถ้าวังค์บรรพชาอุปสมบทที่เนื่องมาต่อองค์พระสุคตทศพลยังมีปรากฏเหลืออยู่ ณ ประเทศใด ตำบลใด ทิศใด ขอให้ได้ประสบ หรือได้ยินข่าวเล่าลือมาในสามวันเจ็ดวัน ถ้าไม่สมดังความอธิษฐาน ไม่เป็นดังนั้น ข้าพเจ้าก็จักเข้าใจสำคัญว่า พระพุทธศาสนวงค์นั้น หมดสิ้นเลื่อมสูญแล้ว ข้าพเจ้าก็จักละเพศบรรพชิตออกไปเป็นฆราวาส ไปรักษาเบญจศีล 5 ประการ ตามสมควรแก่ครัทธา ข้าพเจ้า

ครั้นล่วงไปประมาณสองวันหรือสามวัน ครั้งนั้นก็เป็นมหัทจรรย์ประจักษ์สมดังความพระอธิษฐาน มีสงฆ์รามัญเณรองค์หนึ่ง เป็นผู้ฉลาดในวินัย เป็นผู้รู้พุทธวจนะ ชำนิชำนาญในวัดปรจาววิธี มาสู่สำนักแห่งพระองค์ท่าน ดุจดั่งเทพยดาคลใจให้มาประสบพบสมดังความประสงค์ เพื่อพระองค์มีความวิมุติสงสัยด้วยพระบวรพุทธศาสนา ซึ่งวิปลาสคลาดเคลื่อนไปหลายประการ...ในครั้งนั้นพระเถรรามัญมากล่าวสุนทรกถาอัตถธรรมด้วยข้อวินัยบัญญัติอันละเอียดชี้แจงแสดงโดยพิสดาร พระองค์ท่านมีความเลื่อมใส จึงได้รับเอาข้อวินัยไว้ปรนนิบัติสืบมาเป็นต้นคตธรรมยุติกนิกาย”

พระองค์ทรงรับวัตรปฏิบัติตามแบบพระสุเมธมณี (พระเถระรามัญ) และทรงรับนับถือเป็นพระอุปัชฌาย์อีกด้วย นับว่าเป็นต้นกำเนิดที่ก่อให้เกิดธรรมยุติกายนั้น เมื่อพระวชิรญาณภิกขุถือวัตรปฏิบัติแบบรามัญอยู่ที่วัดราชาธิวาสก็มีพระภิกษุจากวัดมหาธาตุและวัดอื่น ๆ ตามไปร่วมวัตรปฏิบัติเป็นคณะสงฆ์กลุ่มใหญ่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาได้ย้ายไปครองวัดบวรนิเวศวิหาร และได้เลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเสมอรองเจ้าคณะ ทำให้มีสาธุศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์เพิ่มมากขึ้น พระองค์จึงทรงตั้งนิกายใหม่ ให้ชื่อว่า “ธรรมยุติกาย”

การตั้งธรรมยุติกายจึงเป็นสาเหตุให้เกิดวิวาทะวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างรุนแรง และแพร่หลายในสังคมชาวพุทธทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์แตกออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่นับถือคณะสงฆ์นิกายเดิม เรียกว่า “ฝ่ายมหานิกาย” กับฝ่ายนับถือคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นใหม่ เรียกว่า “ฝ่ายธรรมยุติกาย” ทั้งสองฝ่ายต่างก็รังเกียจ ดูหมิ่นดูแคลนฝ่ายตรงกันข้าม โดยเฉพาะพระอุดมปิฎก ได้แสดงตนเป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายธรรมยุติกายอย่างรุนแรง ด้วยการกล่าวหาว่า พระวชิรญาณภิกขุทำสังฆเภท คือ ทำให้สงฆ์แตกจากกัน ซึ่งถือว่าต้องอาบัติปาราชิก เป็นอาบัติร้ายแรงที่สุด ถึงขั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุ ฉะนั้น ภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทจากพระวชิรญาณภิกขุ จึงไม่ควรถือว่าเป็นพระภิกษุ ทั้งแนะนำห้ามปรามลูกศิษย์และอุบาสกอุบาสิกา ผู้ใกล้ชิดตนมิให้หันไปนับถือคณะสงฆ์ธรรมยุติกาย แต่หาเป็นผลสำเร็จไม่ (สัมภาษณ์นายชะเอม แก้วคล้าย, 12 กุมภาพันธ์ 2560)

เมื่อพระวชิรญาณภิกษุ ลาสิกขาปลายปีพ.ศ. 2393 และได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกเป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2394 แล้วทรงพระดำริว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ซึ่งขณะนั้นดำรงพระยศเป็นพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ผู้เป็นสมเด็จพระอนุชา มีดวงชะตารุ่งโรจน์จะได้เป็นพระมหากษัตริย์ ถ้าทรงรับราชสมบัติ แต่พระองค์เดียวจะเกิดอัปมงคล ด้วยไปกีดกันบารมีของพระอนุชา (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2515: 237) เกรงจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์ของพระองค์ในภายหน้า อีกทั้งสมเด็จพระอนุชาทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้การงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนงานด้านการช่างและสรรพอาวุธต่าง ๆ และเป็นต้นฉบับถือของพระบรมวงศานุวงศ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนา

แลลึกความรู้สึกรักพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาษิตร้อยแปด

สมเด็จพระอนุชาดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระปวเรนทราเมศวร มหิศรังสรรค์ฯ พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2509: 145 - 146) มีฐานะเป็นกษัตริย์เสมอกัน เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2394 ประเทศไทยสมัยนี้ จึงได้ชื่อว่ามิกษัตริย์ปกครองสองพระองค์

ปลายปี พ.ศ. 2393 หรือต้นปี พ.ศ. 2394 นี้เองที่พระอุดมปิฎกกลัวราชภัยจะมาถึงตัว เพราะได้ทราบแน่ชัดแล้วว่า เจ้าฟ้ามงกุฎฯจะได้ครองราชสมบัติ และตนเองได้กล่าวหาพระวชิรญาณภิกขุไว้อย่างรุนแรง จึงได้ลาออกจากเจ้าอาวาสวัดสงสาราม ย้ายจากกรุงเทพฯหนีราชภัยไปจำพรรษาที่วัดสุนทรवास อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เช่นเดียวกับพระพุทโธษาจารย์ (ฉิม) วัดโมลีโลกาฯ เกรกว่าจะถูกถอดจากพระราชาคณะหรืออาจจะต้องราชภัย เพราะทรงอาฆาตจึงเตรียมเครื่องบริวาร เพื่อหนีราชภัยกลับไปอยู่บ้านเดิมที่เพชรบุรี แต่รัชกาลที่ 4 ทรงทราบข่าวก็นึกเสียดาย เพราะพระพุทโธษาจารย์เป็นผู้รอบรู้พระไตรปิฎกเป็นอย่างดี จึงโปรดประทานอภัยให้พ้นโทษ และโปรดให้เลื่อนเป็นสมเด็จพระพุทโธษาจารย์ ตำแหน่งเจ้าคณะกลางย้ายมาอยู่วัดมหาธาตุฯ (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2524: 95) จึงเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า เมื่อพระวชิรญาณภิกขุลาสิกขาออกมาครองราชสมบัตินั้น ได้มีพระภิกษุฝ่ายมหานิกายจำนวนหนึ่งที่เคยคัดค้านการก่อตั้งธรรมยุติกนิกายของพระวชิรญาณภิกขุ ได้พากันหลบหนีราชภัยไปอยู่ภูมิลำเนาเดิมของตน และหนึ่งในจำนวนนั้นมีพระอุดมปิฎกอยู่ด้วย ขณะอยู่ที่จังหวัดพัทลุง ความรู้สึกไม่พอใจในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายของพระอุดมปิฎกยังไม่เลือนหาย แต่ไม่สามารถผ่อนคลายเป็นวิธีอื่นใด จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ระบายออกในรูปแบบของวรรณกรรมคำสอนที่แฝงความหมายโดยนัยไว้อย่างแนบเนียนยิ่ง

ทั้งหมดนี้ คือ ภูมิหลังที่เป็นพลังแรงบันดาลใจให้เกิดวรรณกรรม เรื่อง **“สุทธิกรรมชาดก”** และ **“สุภาษิตร้อยแปด”** เหตุผลที่ทำให้เชื่อว่า วรรณกรรมทั้งสองเป็นของพระอุดมปิฎก คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของพระอุดมปิฎก และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรากฏความหมายโดยนัยเป็นคำสอนอยู่ในบทประพันธ์ทั้งสองอย่างแนบเนียน เพราะคำสอนในเรื่องสุทธิกรรมชาดก ได้ปรากฏความหมายโดยนัยตรงกับประวัติของพระวชิรญาณภิกขุ ที่พระอุดมปิฎกกล่าวหา และข้อความในสุภาษิตร้อยแปดหลายบทได้ปรากฏอยู่ในเรื่องสุทธิกรรมชาดกด้วย เช่น

สุภาษิตร้อยแปด	สุทธิกรรมชาดก
บทที่ 41 เป็นหม้ายถึงสามหน คนหนีหนายถึงสามครั้ง แม้นใครคบคิดหวัง เหตุจะยังคงระคาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 56)	บทที่ 209 หญิงใดถ้าด้วหยา ชายนิราถึงสามครั้ง เจ้าอย่าจิตต่อตั้ง ร่วมรั้วเรือนจักฉิบหาย (วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสร เล่มที่ 8, 2548: 402)
บทที่ 137 ครั้นคนจะไล่ตี สากลัวขี้จะฟุ้งชาน ต้องกอดคอรำคาญ สัตว์สาธณย์ยังนั่งเฉย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 152)	บทที่ 1238 เราจักเอาไม้หวายตี กองคุธอปปรีย จะฉุดพากลืนมากไป (วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสร เล่มที่ 8, 2548: 477)
บทที่ 151 เนื้อเนาเอาเกลือทา คิดว่าเนาจะจางลง ทั้งเกลือทั้งเนื้อส่ง รสเนายังดีกว่าก่อน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 166)	บทที่ 231 เนื้อเนาเอาเกลือทา คิดว่าเนาจ่อมลง ทั้งเกลือทั้งเนื้อส่ง รสเนามากยิ่งกว่าเก่า (วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสร เล่มที่ 8, 2548: 404)
บทที่ 162 เป็นไก่ให้ดูเกล็ด ถ้าเป็นเรือให้วัดวา รางชั้นและตุ้มตา จะได้ว่าร้ายดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 177)	บทที่ 243 เป็นไก่จะดูเกล็ด ถ้าเป็นเรือจะวัดวา รางชั้นแลตุ้มตา จะได้ว่าร้ายดี (วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสร เล่มที่ 8, 2548: 405)

จากการเปรียบเทียบดังกล่าว พบว่า มีข้อความในสุภาษิตร้อยแปดบางบทที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้ในเรื่องสุทธิกรรมชาดกโดยมีการเปลี่ยนถ้อยคำบ้างเพียงเล็กน้อย และมีหลายบทที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้โดยขยายความเพิ่มเติมในเรื่องสุทธิกรรมชาดก จึงสามารถวิเคราะห์โดยอนุมานได้ว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องเป็นของผู้ประพันธ์คนเดียวกัน

ในที่นี้ผู้วิเคราะห์จึงได้ใช้วรรณกรรมทั้งสองเป็นกระจกส่องสะท้อนให้เห็นภาพความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ผู้ตกอยู่ในฐานะคับท้ออยู่ได้คับใจอยู่ยาก จากเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ดังนี้

แสล็กความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก

สุทธิกรรมชาดกมีเนื้อหาตรงกับทุกัมมานิกชาดกในปัญญาสชาดก (สิบพงค์ธรรมชาติ, 2526: 33) ที่ผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ได้หยิบยกมาดัดแปลงแต่งเพิ่มเติมเสริมเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการที่จะระบายความแค้นอันคุกรุ่นอยู่ในใจ ด้วยการแฝงความหมายโดยนัยไปถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังข้อความตอนที่กฏุมพ็วยชรา ผู้เป็นนายบ้าน เมื่อใกล้จะหมดอายุขัย จึงให้อาวทแก่บุตรชายด้วยความห่วงใยว่า อย่าคบคนพาล แล้วบอกลักษณะของคนพาลว่า คือ คนที่บวชแล้วสึกถึงสามครั้ง คนที่เป็นศิษย์ร้ายครูถึงสามสำนัก และอย่าอยู่ในประเทศที่มีพระราชาปกครองถึงสองพระองค์ ดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 271	หนึ่งเล่าถ้าบัณฑิต บวชแล้วสึกออกไป	เป็นศิษย์สงฆ์อารามใด แล้วกลับบวชถึงสามถา
บทที่ 272	แต่สองนั้นก็ร้าย ถ้าสึกถึงสามถา	ตั้งนั้นไซร์ก็พอยา อย่าได้คบมาเป็นมิตร
บทที่ 273	เป็นศิษย์ถ้าร้ายครู อย่าเอามาเป็นมิตร	ถึงสามแห่งแต่ล้วนผิด มันมักทำทุรชน
บทที่ 274	เมืองใดถ้าพระยา ยากใจแก่ไพร่พล	เป็นเจ้าของถึงสององค์ เมืองนั้นร้ายอย่าได้อยู่

(วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสรร เล่มที่ 8, 2548: 406 - 407)

ข้อความนี้ผู้ที่ไม่รู้ภูมิหลังของผู้ประพันธ์ และประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะที่อุปสมบทเป็นพระวชิรญาณภิกขุ จะเห็นว่า เป็นคำสอนธรรมดา ๆ แต่ถ้าทราบภูมิหลังดังกล่าว จะทราบว่า เป็นข้อความที่ผู้ประพันธ์จำเพาะเจาะจงที่จะระบายอารมณ์โกรธ ด้วยการแฝงความหมายโดยนัยให้กระทบถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยตรง เพราะคำว่า “*บัณฑิตบวชแล้วสึกสามครั้ง*” ตรงกับประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงผนวชเป็นสามเณร 1 ครั้ง เป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดมหาธาตุ 1 ครั้ง และการยอมรับพระสุเมธมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์

เพื่อเข้าสู่ศุนิยายใหม่ ก็เป็นการผนวชอีก 1 ครั้ง เพราะเหตุนี้พระอุดมปิฎกจึงกล่าวกระทบถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “บัณฑิตที่บวชแล้วสึกถึงสามครั้งเป็นคนพาลที่บุคคลไม่ควรคบหาสมาคมมาเป็นมิตร”

ข้อความที่ว่า “ศิษย์ร้ายครูถึงสามสำนัก” ก็ตรงกับประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งผนวชได้ศึกษาอยู่ในสำนักของอาจารย์ถึง 3 สำนัก คือ ศึกษาวิปัสสนาธุระกับพระธรรมวิโรจน์ที่วัดสมอราย ทรงเห็นว่าการสอนไม่ให้ความแจ่มแจ้งแก่ผู้ศึกษา จึงเบื่อหน่าย จากนั้นทรงไปเรียนพระไตรปิฎกกับพระวิเชียรปรีชา (ภู่) ทรงเห็นอาจารย์วิบัติของสมณะ จึงเบื่อหน่าย และครั้งที่ 3 ทรงศึกษาธรรมในสำนักพระสุเมธมณี เพราะเหตุนี้ พระอุดมปิฎกจึงกล่าวกระทบถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “ศิษย์ร้ายครูสามสำนัก เป็นคนพาลที่บุคคลไม่ควรคบหาสมาคมมาเป็นมิตร”

ข้อความที่ว่า “เมืองใดมีเจ้าเมืองถึงสองพระองค์ เมืองนั้นร้ายอย่าได้อยู่” ก็ตรงกับประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ทรงเห็นว่า พระราชวังบวรสถานมงคล เป็นผู้มีบุญวาสนาอันสูงส่งดวงชะตาจะดำรงความเป็นใหญ่ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาให้ดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มีฐานะเป็นกษัตริย์เสมอกัน เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2394 ประชาชนก็อยู่เย็นเป็นสุขดี ภายใต้พระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์ทั้งสองพระองค์

ทั้งหมดได้สะท้อนให้เห็นภาพความคิดที่คุกรุ่นอยู่ในจิตใจของพระอุดมปิฎก ว่าเต็มไปด้วยความโกรธแค้นต่อพระวชิรญาณภิกขุที่ไม่ยอมฟังคำทัดทานใด ๆ ในการก่อตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกาย จนกระทั่งพระองค์ได้ขึ้นครองราชสมบัติ ความปริวิตกต่อราชภัยของพระอุดมปิฎกได้เพิ่มพูนเป็นทวีจึงได้หนีไปสู่ม้าตุภูมิ แต่ก็ไม่สูญสิ้นความปริวิตก จึงได้ยกเรื่องที่คุกรุ่นอยู่ในจิตใจมาคิดแต่งเป็นสุภาษิตร้อยแปดและสุพธิดกรรมชาดกให้เป็นสุภาษิตคำสอนที่ซ่อนแฝงความหมายโดยนัยกระทบถึงผู้อื่นดังกล่าว

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุภาษิตร้อยแปด

ผู้ประพันธ์คงได้แนวคิดจากการอ่านหนังสือหรือฟังวรรณกรรมคำสอนอย่างหลากหลาย เช่น พระสูตรตันตปิฎก ธรรมนิตติ โลกนิตติ สุภาษิตพระร่วง และสุภาษิตของชาวใต้ (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2545: 12) จึงได้นำสุภาษิตโบราณเหล่านี้มาประพันธ์เป็นสุภาษิต

แลลึกความรู้สึกพระอุทมปิฎกจากรวณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

ร้อยแปด เพื่อให้เป็นสุภาชิตสอนใจทั่วไป แต่มีความหมายโดยนัยที่แฝงความรู้สึกลึก ๆ อยู่ภายในใจของผู้ประพันธ์ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และคณะสงฆ์มหานิกายไว้อย่างแนบเนียนยิ่ง โดยอาศัย เหตุการณ์ในชีวิตจริงของผู้ประพันธ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิเคราะห์สามารถ จำแนกได้ 8 ด้าน ดังนี้

สะท้อนการก่อตั้งธรรมยุติกนิกาย

ผู้ประพันธ์เริ่มต้นบทสุภาชิตร้อยแปด ด้วยการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นมงคล เพื่อบันดาล ให้การประพันธ์สุภาชิตเรื่องนี้สำเร็จ และกล่าวว่าสุภาชิตที่นำมาประพันธ์นี้มีมาแต่โบราณ ดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 1 ศรีสวัสดิ์เข้มซ้อย
ผู้เฒ่าพฤตมาจารย์

กล่าวเรียบริ้อยทุกประการ
ท่านสอนไว้ฟังพึงเฝีย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 16)

ความหมาย สิ่งอันเป็นมงคลดีงาม บันดาลให้การประพันธ์สำเร็จเรียบริ้อย ทุกประการ ตามที่ท่านผู้เฒ่าได้สอนและให้ปฏิบัติ ขอท่านทั้งหลายฟังพึงเถิด

ผู้ประพันธ์อ้างคำสอนของอาจารย์ผู้เฒ่า เพื่อบอกให้ทราบ ว่า คำสอนต่อไปนี้ บรรพบุรุษได้สอนต่อ ๆ กันมานานแล้ว ผู้ประพันธ์ คือ พระอุทมปิฎก มิได้แต่งขึ้นมาเอง แล้วยกสุภาชิตคำสอนโบราณขึ้นมาอ้างว่า

บทที่ 2 เหล็กอยู่เรือนเป็นเพื่อนพริ้ว
รืดแต่ก่อนบ่ทอนเสีย

ข้าวอยู่เรือนเป็นเพื่อนเมีย
ท่านผู้เฒ่าตักแต่งไว้

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 17)

ความหมาย เหล็กเก่า ๆ ที่บ้าน ย่อมมีประโยชน์ เพราะอาจใช้คู่กับพริ้วได้ คนรับใช้ที่บ้านก็มีประโยชน์ เพราะให้อยู่เป็นเพื่อนเมียได้ ประเพณีเก่า ๆ ที่บรรพบุรุษสร้างไว้ ก็มีประโยชน์ เพราะไม่เคยมีความเสียหายอะไร

ผู้อ่านทั่วไปจะเข้าใจว่าเป็นสุภาชิตคำสอนธรรมดา ๆ ที่คนโบราณสอนให้เห็นคุณค่าของเก่าว่า ยังมีประโยชน์ อย่าทิ้งของเก่าเสียเท่านั้นเอง

ความหมายโดยนัย คำว่า “รีดแต่ก่อน” ผู้อ่านทั่วไปจะเข้าใจว่า วัฒนธรรมประเพณีเก่า ๆ ที่บรรพบุรุษสร้างไว้ ซึ่งก็ถูกในความหมายที่กว้าง แต่ที่ผู้ประพันธ์เจาะจงซ่อนแฝงไว้ในคำว่า “รีดแต่ก่อน” คือ “คณะสงฆ์มหานิกาย” เพราะเป็นนิกายเก่าที่มีมาแต่เดิม จึงเป็นของเก่าและยังมีประโยชน์เหมือนกับเหล็กและคนรับใช้ที่ยังมีประโยชน์ ส่วนของใหม่ที่ผู้ประพันธ์ละไว้โดยมิได้กล่าวถึง ให้ผู้อ่านคิดเอง คือ “คณะสงฆ์ธรรมยุตนิกาย” ที่เกิดขึ้นใหม่

การวิเคราะห์นี้ได้อ้างอิงจากประวัติของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ที่กล่าวหาพระวชิรญาณภิกขุ ผู้ก่อตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุตนิกายว่า ต้องอาบัติปาราชิก จึงได้ห้ามพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ศิษยานุศิษย์ของตนไม่ให้ไปเข้าร่วมกับคณะสงฆ์ธรรมยุตนิกาย แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะทั้งพระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกา ได้เปลี่ยนใจไปเข้าเป็นสมาชิกของคณะสงฆ์ธรรมยุตนิกายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงกลายเป็นของใหม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนจำนวนมาก

ฉะนั้น ความหมายลึก ๆ ในความรู้สึกรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่แฝงอยู่ในบทนี้ คือ การยอมรับความพ่ายแพ้ ที่ไม่สามารถต่อต้านการเกิดขึ้นของคณะสงฆ์ธรรมยุตนิกาย จึงได้แต่วิงวอนพุทธศาสนิกชนทุกคนว่า เมื่อนับถือของใหม่แล้ว ก็อย่าทิ้งของเก่า คืออย่าทิ้งคณะสงฆ์มหานิกาย เพราะยังมีค่าอยู่ เหมือนเหล็กและคนรับใช้

บทที่ 3

เศรษฐียอมตกฉาง

เหล่าขุนนางยอมตกไพร่

ผู้ตีตกต่ำได้

ลูกข้าไพร่มีศักดิ์

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 18)

ความหมาย ทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เศรษฐีอาจกลายเป็นคนยากจนได้ ขุนนางอาจกลายเป็นไพร่ก็ได้ ผู้ตีอาจกลายเป็นคนตกต่ำก็ได้ ในทางกลับกัน ลูกข้าทาสชนชั้นต่ำอาจกลายเป็นผู้ตีก็ได้

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์เตือนว่า ทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ วันนี้คณะสงฆ์มหานิกายตกต่ำ คณะสงฆ์ธรรมยุตนิกายกำลังเจริญ

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

วันข้างหน้าคณะสงฆ์มหานิกายอาจเจริญ คณะสงฆ์ธรรมยุติกายอาจตกต่ำก็ได้ ความหมายของบทนี้ เป็นการอธิบายขยายความของบทที่ 2 ที่ว่า “ของเก่ายังมีประโยชน์” โดยนัยหมายถึง คณะสงฆ์มหานิกายนั้นยังมีประโยชน์ วันนี้อาจตกต่ำ อนาคตข้างหน้าอาจเจริญขึ้นมาอีกก็ได้ เพราะทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เป็นการเตือนสติผู้ที่หันไปนับถือคณะสงฆ์ใหม่ แต่ความหมายลึก ๆ ที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้ประพันธ์ คือ การยอมรับความพ่ายแพ้ที่ไม่สามารถห้ามปรามบรรดาลูกศิษย์และคนใกล้ชิดให้เลิกสนใจคณะสงฆ์ใหม่ได้ จึงยึดหลักอนิจจังมาเป็นเครื่องปลอบใจ

บทที่ 4	จับปลาคุมเอาหัว น้ำใสในสระศรี	เปลื้องโบว์ให้ดีหลี อย่าให้ชันขึ้นมิดดม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 19)
---------	----------------------------------	--

ความหมาย การจับปลาให้มันคง ต้องจับที่หัว เก็บโบว์ต้องระมัดระวังอย่าให้น้ำในสระขุ่น

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎกได้เตือนบรรดาเพื่อน ศิษย์ และผู้ใกล้ชิดทั้งหลายว่า เมื่อยึดถือคณะสงฆ์นิกายใด ก็ควรยึดถือให้มันคง เมื่อจะถอนตัวจากนิกายเดิมหันไปสู่นิกายใหม่ ก็ไม่ควรพูดจาวากกล่าวใส่ร้ายให้นิกายเดิมต้องเสียหาย ความหมายนี้ ทำให้มองเห็นความรู้สึกในเบื้องลึกของผู้ประพันธ์ว่า ยอมรับการเปลี่ยนจากนิกายเก่าไปสู่นิกายใหม่ของบรรดาเพื่อน ศิษย์และผู้ใกล้ชิดทั้งหลาย ด้วยความจำเป็น แต่ขอให้ไปด้วยดี อย่าว่ากล่าวใส่ร้ายให้เป็นที่ยเสียหายต่อกัน

บทที่ 5	งดก่อนผ่อนฟังว่า เร็วนักมักลุ่มจม	ยับยั้งท่าถ้าคอยลม โดยข้อนี้มีเป็นการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 20)
---------	--------------------------------------	--

ความหมาย อย่ารีบร้อนออกเรือ ควรรอฟังข่าวลมพายุอยู่ที่ทำนาก่อนจึงจะควร ผู้อ่านจะเข้าใจได้ทันทีว่า เป็นสุภาชิตโบราณที่บรรพบุรุษสอนให้รู้จักใช้สติพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะลงมือทำการใด ๆ

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการเตือน หรือห้ามปรามเพื่อนพระภิกษุศิษย์ และผู้ใกล้ชิดทั้งหลายว่า อย่าด่วนตัดสินใจสมัครเข้าสู่尼กายใหม่ เพราะเวลาที่พระวชิรญาณภิกษุย้ายมาประจำที่วัดบวรนิเวศวิหารนั้น ได้มีราชวงศ์ผู้ใหญ่ ขุนนาง ข้าราชการ และพระภิกษุสามเณรอื่น ๆ ได้มาถวายตนเป็นศิษย์จำนวนมาก เช่น พระภิกษุ วัดเครือวัลย์ วัดโสมนัสวิหาร และวัดบุปผาราม เป็นต้น (สิริวิวัฒน์ คำวันสา, 2524: 92) เมื่อห้ามเพื่อน ศิษย์ และผู้ใกล้ชิดไม่ได้ พระอุดมปิฎกจึงได้แต่เตือนให้ยั้งใจพิจารณาอย่างรอบคอบ อย่าตัดสินใจตามกระแสนิยมของคนบางกลุ่ม ให้อวดเหตุการณีก่อน จึงจะไม่เสียหาย

บทที่ 6

คบเพื่อนให้พึงรู้
ยกตนแล้วข่มท่าน

เพื่อนที่ดูเสมือนมาร

พวกคนพาลหมายว่าดี

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 21)

ความหมาย การคบเพื่อน ควรดูว่า เป็นคนพาลหรือไม่ คนพาลเท่านั้นที่ยอมรับผู้ยกตนข่มท่านว่า เป็นคนดี

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการเตือน หรือห้ามปรามเพื่อน ศิษย์และผู้ใกล้ชิดที่หันไปเข้ากลุ่มนิกายใหม่ให้พิจารณาว่า เพื่อนที่ตนไปเข้ากลุ่มนั้นเป็นคนพาลหรือไม่ ให้สังเกตจากการยกตนข่มท่าน ถ้าเพื่อนเป็นคนยกตนข่มท่าน แสดงว่า เป็นคนพาล ซึ่งหมู่คนพาลด้วยกันเท่านั้นที่ยอมรับว่าเป็นคนดี ดังพระดำรัสพระมหาธีรราชเจ้าว่า พระองค์ทรงเห็นว่า คณะธรรมยุตถูกพระมหานิกายสาวกของพระอริยสงฆ์แต่ดั้งเดิมนั้น เป็นหนทางอาจเกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ข้อนี้นั้นนอนเหลือเกิน (ทองพรรษ ราชภัฏ, 2524: 337)

ความหมายของสุภาษิตร้อยแปด 6 บทนี้ สะท้อนให้เห็นภาพความเสียหาย ความน้อยใจอยู่ลึก ๆ ในความรู้สึกของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ที่ผู้นับถือนิกายใหม่ กล่าวตำหนิติเตียนนิกายเก่าในทางที่เสื่อมเสีย โดยเฉพาะเรื่องวัตรปฏิบัติที่ไม่เคร่งครัด ในพระธรรมวินัย และยกย่องนิกายใหม่ของตนว่า มีวัตรปฏิบัติที่ดีกว่า เกรงครัดกว่า พระอุดมปิฎกเรียกผู้ที่กล่าวเช่นนี้ว่า “พวกยกตนข่มท่าน จัดเป็นกลุ่มคนพาลเช่นกัน”

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากรรณกรรมท่องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

ในความจริงการกล่าวตำหนิใส่ร้ายมีด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งนิกายใหม่และนิกายเก่า โดยเฉพาะพระอุดมปิฎกที่ได้กล่าวหาพระวชิรญาณภิกขุว่า ต้องอาบัติปาราชิก ผู้ที่บวชจากพระวชิรญาณภิกขุ จึงไม่สำเร็จเป็นพระภิกขุ ซึ่งเป็นข้อหาที่รุนแรง และกระทบคณะสงฆ์นิกายใหม่ทั้งหมด แต่ดูเหมือนว่า พระอุดมปิฎกมิได้จัดตนเองเป็นคนที่ยกตนข่มท่านว่า เป็นกลุ่มคนพาลตามที่ตนกล่าว ภาพของพระอุดมปิฎก ที่มองเห็นในบทประพันธ์นี้จึงเป็นเหมือนบทประพันธ์ในโคลงโลกนิติที่ว่า

โทษท่านผู้อื่นเพียง	เมล็ดงา
ปองติฉินินินทา	ห่อนเว้น
โทษตนเท่าภูผา	หนักยิ่ง
ปองปิดคิดซ่อนเร้น	เรื่องร้ายหายสูญ

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 224)

บทที่ 7	หางเต่ายาวแล้วสั้น	หางแลนนั่นว่ายาวรี
	วัดกันค่ากันดี	ไม่เสียที่กันเท่าใด

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 22)

ความหมาย หางเต่าที่ยาวแล้วสั้น กับหางแลน (ตัวเงินตัวทอง) ที่ยาวมากเมื่อเปรียบเทียบกับกันแล้วมีความยาวเท่ากัน

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการบอกความหมายโดยนัยว่า คนพาลกับคนที่ยกตนข่มท่านนั้น มีค่าเท่ากัน คือ เป็นคนพาลเหมือนกัน จุดประสงค์ก็เพื่อกล่าวเสียดสีคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายที่พุดยกย่องฝ่ายตนว่า เกรงครัดในพระธรรมวินัย แล้วพุดข่มฝ่ายตรงกันข้ามว่าไม่เกรงครัดในพระธรรมวินัย ผู้ประพันธ์ต้องการชี้ให้เห็นว่า ผู้พุดเช่นนั้นก็เป็นคนพาลเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับบทประพันธ์ก่อนหน้าที่ว่า “คนพาลเป็นที่ยอมรับในกลุ่มคนพาลเท่านั้น”

สะท้อนคำตำหนิคณะสงฆ์มหานิกาย

สุภาชิตร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นภาพความคิดของพระอุดมปิฎกในเชิงตำหนิคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายที่ขาดความเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้ใกล้ชิด ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

บทที่ 14 ไม้ไหล้อันมีผล นกก็ร้นจับระงม
มีทรัพย์พักตร์พึงชม เพื่อนหญิงชายไม่จากไกล
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 29)

ความหมาย ต้นไม้ที่มีผลตก นกก็กรูกันมาเกาะ ผู้มีทรัพย์ ย่อมเป็นที่นิยม
ชมชอบของเพื่อนชายหญิง

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการชี้ให้เห็นว่า คณะสงฆ์ภิกษุใหม่ คือ
ธรรมยุติกาย เป็นผู้มีเมตตาธรรม มีความเอื้ออารีต่อผู้น้อย จึงมีพระภิกษุ อุบาสก
อุบาสิกาละจากนิกายเดิมหันเข้ามาสู่นิกายใหม่ เหมือนต้นไม้ที่มีผลตก นกก็กรูกันมา
เกาะอาศัย

บทที่ 15 ผูกนาคด้วยโองการ ผูกคชสารปลอกขอไส
ผูกคนด้วยน้ำใจ จึงไม่ไกลจากอาตมา
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 30)

ความหมาย การผูกนาคต้องใช้เวทมนตร์ การผูกช้างต้องใช้ปลอกขอ ส่วนคน
ต้องผูกด้วยน้ำใจ จึงจะไม่ตีจาก

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของพระผู้ใหญ่
ในนิกายเก่าว่า ไม่ใช่คุณธรรม คือ ความมีน้ำใจเอื้ออารี เพื่อผูกไมตรีจิตกับผู้ใกล้ชิดให้เกิด
ความเคารพนับถือและจงรักภักดี เพราะผู้ที่มีความรักดี ย่อมไม่คิดจะตีจากไปสู่ที่อื่น
ข้อความตอนนี้ ได้สะท้อนให้เห็นภาพความรู้สึกอึดอัดใจของผู้ประพันธ์เป็นอย่างดีที่
ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

สะท้อนการห้ามผู้ใกล้ชิด

สุภาชิตร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นความพยายามของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก
ที่จะห้ามผู้ใกล้ชิด รวมทั้งลูกศิษย์มิให้เชื่อคำโฆษณาชักชวนเข้าร่วมกลุ่มของคณะสงฆ์
นิกายใหม่ ซึ่งแฝงนัยด้วยบทประพันธ์ว่า

บทที่ 9	เขายูคิดดูก่อน ถ้าจริงเหมือนดังหวัง	ส่วนเขายอนผ่อนคอยฟัง ให้ฟังฟังแต่สักหู
บทที่ 10	เป็นใจอย่าเจียนจิต เป็นตาถ้าฟังหู	แม้เป็นศิษย์อย่าเจียนครู อย่าว่ารู้แต่ผู้เดียว
บทที่ 11	น้ำตาลหวานเลิศล้ำ ครั้นดีแต่ผู้เดียว	ยังไม่พັນกินกับเหนียว มักค่อยเปรี้ยวต่อภายหลัง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 24 - 26)

ความหมายโดยนัย ข้อความทั้ง 3 บท ได้สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ 3 อย่าง คือ ประการแรก สมัยนั้น มีการพุดจายกตชนข่มท่านจริง คือ พุดให้เห็นความบกพร่องของฝ่ายตรงกันข้าม พร้อมกับโฆษณายกย่องความดีของฝ่ายตนเอง ผู้ประพันธ์จึงเตือนคนใกล้ชิดว่า ให้ฟังหูไว้หู คือ อย่าเชื่อทั้งหมด ประการถัดมา คือ ผู้ที่เป็นศิษย์ของคณะสงฆ์นิกายเก่า เมื่อเข้าไปอยู่ในนิกายใหม่ ได้มีการพุดจาดำหนิติเตียนครูอาจารย์ในสำนักเดิมว่า ไม่มีความรู้จริง ผู้ประพันธ์จึงเตือนว่าเป็นศิษย์อย่าเจียนครู อย่าอวดรู้แต่ผู้เดียว และประการสุดท้าย เมื่อไม่สามารถขัดขวางการก่อตั้งคณะสงฆ์นิกายใหม่ ผู้ประพันธ์ก็ยอมรับความมีอยู่ของนิกายใหม่ แต่ขอให้อยู่อย่างมีตมภาพ เพื่อพึ่งพาอาศัยช่วยกันบำรุงพระพุทธศาสนาในภาพรวมต่อไป

สะท้อนความอัศจรรย์ในใจ

สุภาชิตร์ร้อยแปดที่สะท้อนความรู้สึกรู้สึกของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ว่ายังมีความแค้นเคืองใจที่ต้องพ่ายแพ้ในการขัดขวางการก่อตั้งคณะสงฆ์นิกายใหม่ เมื่อไม่สามารถทำอะไรใครได้ จึงได้แต่งบทประพันธ์ข้อนความนัยกล่าวถึงผู้มีอำนาจบาตรใหญ่ คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ครองราชสมบัติ ซึ่งเป็นผู้มีพระราชอำนาจสูงสุด ผู้ใดจะกล่าวล่วงละเมิดมิได้ พระราชอำนาจดังกล่าวได้ครอบงำประชาชนมิให้กล่าวตำหนิการกระทำของพระองค์ จนผู้ถูกครอบงำรู้สึกอึดอัดใจทนต่อไปไม่ไหว จึงได้ระบายออกมาเป็นบทประพันธ์แฝงความหมายโดยนัย ดังบทประพันธ์ว่า

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชีตร้อยแปด

บทที่ 18

ตีนข้างครอบตีนนก

น้ำตาตกมิวายวาง

ทนเจ็บทนหนักคราง

ครั้นเต็มปล้ำรำครุ่นเครง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 33)

ความหมาย เมื่อข้างเหยียบตีนนก นกได้แต่อดกลั้นทนเจ็บจนน้ำตาไหล ครั้นทนไม่ไหวจริง ๆ นกจึงจะส่งเสียงร้องออกมาดัง ๆ

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการบอกให้ทราบถึงความรู้สึกของตนว่า เพราะพระราชอำนาจที่สามารถให้โทษแก่ผู้กระทำการใด ๆ อันไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย ได้กดดับบีบบังคับ จนผู้ประพันธ์ไม่สามารถพูดแสดงความคิดเห็น หรือคัดค้านการก่อตั้ง คณะสงฆ์ธรรมยุติกาย ด้วยวิธีการใด ๆ จึงก่อให้เกิดความอึดอั้นใจ เมื่อความอดทน อดกลั้นถึงที่สุด จึงได้ส่งเสียงร้องออกมาในรูปบทประพันธ์ที่แฝงนัยเพื่อหลีกเลี่ยงราชภัย ดังกล่าว

สะท้อนคำตำหนิผู้เข้าร่วมกับนิกายใหม่

สุภาชีตร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นภาพผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ว่าเป็นผู้ที่ เต็มไปด้วยอารมณ์โกรธเกลียดดูหมิ่นเหยียดหยามเพื่อน ศิษย์ และผู้ใกล้ชิดซึ่งอุบาสกและ อุบาสิกา ที่พากันบ้ายหน้าเข้าไปสวามิภักดิ์รวมหมู่อยู่ในนิกายใหม่ จึงต่อว่าสุนัขด้วย คำหยาบที่รุนแรง แต่แฝงความหมายโดยนัยถึงผู้นับถือนิกายเก่าที่แปรพักตร์ไปเข้ากลุ่ม นิกายใหม่ ดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 132

สุนัขเห็นก้อนเนื้อ

มันจะเบือเมื่อใดหนา

ลับหลังมันลักพา

เสมือนกาจะลักไข่

บทที่ 133

ให้กินเท่าให้กิน

ไม่รู้หมิ่นรู้เบื่อได้

ให้กินเท่าใดใด

ยังไม่พ้นจะล้วงลัก

บทที่ 134

ข้าวอะไรในแผ่นดิน

สิ้นแสนชั่วทั่วมาจักร

ไม่เหมือนข้าวสุนัข

สุนัขนี้มันชั่วแรง

บทที่ 135

คนไผ่ไปทำบุญ

มันพลอยรุ่งไปทุกแห่ง

เร่เที่ยวเกี่ยวต่อแย่ง

รบขบกัดกัดกัดทุกคน

บทที่ 136	นางที่ซี้ติดหัว ไปนั่งเข้ากลางคน	สำคัญตัวว่าเป็นผล มันหมิ่นล้นพันประมาณ
บทที่ 137	ครั้นคนจะไล่ตี ต้องกอดอรัญญา	สากลัวซี้จะฟุ้งซ่าน สัตว์สาธารถยั้งนั่งเฉย
บทที่ 138	ดิกหางพลาจดิกหู ซ้วนักสุนัขเอย	สองตาดูท่าเหมินเมย อย่าได้เคยมาคูตี

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 147 - 153)

ความหมาย คำประพันธ์ทั้ง 7 บทสะท้อนให้เห็นความรู้สึกของผู้ประพันธ์ว่า มีอคติต่อสุนัข คงมีความหลังฝังใจอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้ประพันธ์กับสุนัข จึงระบายความเกลียดชังสุนัขที่มีอยู่ในใจออกมาให้ปรากฏ

ความหมายโดยนัย แท้จริงผู้ประพันธ์ต้องการแฉงนยเพื่อต่อว่า ผู้ที่นับถือคณะสงฆ์ นิกายเก่า รวมทั้งผู้ที่เคยเป็นศิษย์ ซึ่งได้รับการอุปการะจากคณะสงฆ์เก่า แล้วแปรพักตร์ เข้าไปรวมกลุ่มกับคณะสงฆ์นิกายใหม่ว่า เป็นผู้ที่มีความชั่วอย่างรุนแรง แม้ได้ตักเตือนว่า กล่าวแล้วก็ยังเฉย เปรียบเหมือนสุนัขที่เราหาคู่เข้าไปผสมสุผสมพันธุ์กันโดยไม่เลือกที่ ครั้นจะ ตีกลัวซี้ คือ ความชั่วจะกระเด็นมาเปื้อน ตรงกับข้อความในเรื่องสุทธกรรมชาดก ซึ่งผู้ประพันธ์เป็นคนเดียวกัน คือ พระอุดมปิฎก ตอนที่พระโพธิสัตว์ต่อว่า ภรรยาและจิตต์ เอกชายชู้ ว่าเป็นบุคคล มิใช่สุนัข ใช้ถ้อยคำต่อว่าอย่างเดียวกับที่มีในสุภาษิตร้อยแปด ฉะนั้น จึงวิเคราะห์โดยอนุมานได้ว่า สุนัขในเรื่องสุภาษิตร้อยแปด คือ ข้อความแฉงนย ถึงบุคคลผู้ที่เคยนับถือคณะสงฆ์มหานิกาย แล้วกลายพักตร์เข้าไปผสมเป็นกลุ่มเดียวกับ คณะสงฆ์นิกายใหม่ ดังบทประพันธ์ในสุทธกรรมชาดกว่า

บทที่ 1236	กลัวกูเพียงซี้พดักษัย ว่าเจ้าจิตต์เอกอย่างกลัว	ตรัสทักเอาใจ
บทที่ 1237	เพราะเอ็งทั้งสองนี้ซู้ เอ็งเหตุคือคูธราสี	เมื่อเปรียบด้วยตัว
บทที่ 1238	เราจักเอาไม้หวายตี จะฉุดพากลิ้นมากไป	กองคูธอ์ปรีย

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

บทที่ 1239 กลิ่นชิวเอ็งอยู่ภายใน ปากดีแต่ใจ
ช้วนักไม่ตรงต่อมิตร

(วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสร, 2552: 477)

สะท้อนความน้อยใจของผู้ประพันธ์

สุภาชิตร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นภาวะท้อแท้ หมดกำลังใจของผู้ประพันธ์ในการ
ขัดขวางการห้ามปรามผู้ใกล้ชิดมิให้เปลี่ยนใจไปเข้ากลุ่มนิกายใหม่ แต่ไม่สำเร็จ เพราะมี
ผู้ใกล้ชิด ทั้งพระภิกษุ และอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมาก ได้อ่อนไหวเปลี่ยนใจไปเข้านิกาย
ใหม่ตามคำชักชวน ผู้ที่ยังคงอยู่ในนิกายเก่า ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งจริง ๆ จึงไม่ยอม
เอนเอียงหันเหไปตามคำโฆษณาชักชวน ดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 199	ครั้นว่ายากในใจ ยิ่งมายิ่งยากนาน	เหน้อยอะไรยิ่งยากการ จะทำการก็ถดถอย
บทที่ 200	น้อยโหรในแผ่นดิน คว้นไฟที่เป็นผอย	เรือดยุงรี้นว่าน้อยน้อย ยังไม่น้อยเท่าน้อยใจ
บทที่ 201	เหน้อยกายก็ล้นเหน้อย ไม่เหน้อยเท่าเหน้อยใจ	เหน้อยพายเรือจนเหงื่อไหล เหน้อยใจนี้เหน้อยนักแรง
บทที่ 202	เหล็กกล้าเท่าตั้งแก๊ น้ำเชี่ยวเกลียวกล้าแรง	คลื่นเลแหลกว่ากล้าแข็ง ยังไม่แข็งเหมือนใจคน
บทที่ 203	แข็งเหล็กตัดด้วยร้อน แข็งใจอยู่ในคน	ยังจะอ่อนได้สักหน ถึงไฟลนก็ไม่หาย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 214 - 218)

ความหมาย เป็นสุภาชิตคำสอนว่า เมื่อทำงานเหน้อยจนเกิดความน้อยใจ
จะทำอะไรก็ถดถอย สิ่งที่ว่าเล็กน้อยที่สุดอย่างคว้นไฟ ก็ยังเล็กสู่ความน้อยใจไม่ได้
เพราะความน้อยใจทำให้หมดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง ในขณะที่เดียวกัน เหล็กกล้าก็ดี คลื่นใน
ทะเลก็ดี กระแสน้ำเชี่ยวก็ดี ที่ว่าแข็งก็ยังไม่แข็งเหมือนใจคน เพราะเหล็กที่ว่า แข็งสามารถ
ลนไฟให้อ่อนได้ แต่ใจคนที่แข็งไม่สามารถลนไฟให้อ่อนได้

ความหมายโดยนัย ผู้ประพันธ์ต้องการสะท้อนความรู้สึกของตนว่า การต่อสู้เพื่อคุ้มครองป้องกันคณะสงฆ์มหานิกาย และขัดขวางการเจริญเติบโตของคณะสงฆ์ธรรมยุติกายนั้น เป็นสิ่งที่ยากยิ่งจนรู้สึกท้อใจเหนื่อยใจ หมดกำลังใจทั้ง ๆ ที่ตนเองเป็นคนใจแข็ง ฉะนั้น ผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งและไม่เอนเอียงหวั่นไหวไปตามคำชักชวนเท่านั้น ที่ยังคงเหลืออยู่กับคณะสงฆ์มหานิกายเดิมอย่างมั่นคง

สะท้อนความทุกข์ใจของผู้ประพันธ์

สุภาชิตร์ร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นภาพผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎกขณะอยู่ที่มาตุภูมิ คือ ที่จังหวัดพัทลุงว่าเป็นผู้ไม่มีความสุข มีความคิดสับสนกังวลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ตนเองได้ตัดสินใจกระทำลงไปเพื่อความถูกต้อง แต่เกิดผลลัพธ์ในทางย้อนกลับ ทำให้ชีวิตต้องตกอับอย่างเฉียดตาย ความคิดสับสนวุ่นวายสุดจะระงับ แม้จะดับด้วยการสวดมนต์เจริญภาวนาก็หาสงบไม่ จึงได้โทษชะตาชีวิตของตนว่า มีผลบาปกรรมมากกว่าผลบุญ บาปกรรมจึงสนับสนุนให้ได้รับความทุกข์ใจอยู่ในขณะนี้ ดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 204	อ้ายคนวนเวียนเว เกิดมากกว่าจะตาย	หันเหียนหะกายหลาย คิดกายหลายเสียครั้นครั้น
บทที่ 205	ถ้าคิดข้างกุศล อุตสาห์เล่าเรียนปล้น	จะนำตนขึ้นสวรรค์ หันพระเจ้าสั่งสอนไว้
บทที่ 206	สวดมนต์บ่นภาวนา เกิดมากกว่าจะตาย	เห็นดีกว่าคิดกายหลาย จะกายหลายไปเท่าใด
บทที่ 207	หนักหนาเกณฑ์ตาคน ก็มาเข้าดาลใจ	อุตสาห์ห่วงเหี่ยวคิดใฝ่ ไม่คิดไปก็เสียตาย
บทที่ 208	แต่จะเดือนสติว่า เท่านี้ก็ไม่ได้อ	กูเกิดมาไม่แคล้วตาย ชักให้ใช้ไปเสียเอน

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 219 - 223)

ความหมายโดยรวม เป็นบทประพันธ์ที่สะท้อนความคิดรำพึงถึงชะตาชีวิตของพระอุดมปิฎกว่า เกิดมาเป็นคนต้องเวียนว่ายตายเกิดนั้นถูกต้อง แล้วทำไมเราต้องคิดมาก

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

จนสับสน ถ้าคิดเรื่องกุศลก็จะได้ไปสวรรค์ ตนเองได้เล่าเรียนพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามา ควรจะสวดมนต์เจริญภาวนาดีกว่าคิดสับสนวุ่นวาย แต่ก็อดคิดถึง โชคชะตาที่มามีชีวิตให้เป็นไปไม่ได้ ครั้นแล้วก็เกิดที่ฐิมานะทรงตนว่า เกิดมาแล้วต้องตายจึงฮึดสู้กับความคิดที่เข้ามาดลจิตให้คิดไปถึงโชคชะตาว่า เป็นการชักนำใจให้ไขว่ไขวไปทางอื่น ทั้งหมดได้สะท้อนให้เห็นสภาพจิตของผู้ประพันธ์ที่กำลังเป็นทุกข์ มีความคิดที่สับสนวุ่นวาย

สะท้อนความรู้สึกสิ้นหวัง

สุภาชิตร้อยแปดที่สะท้อนให้เห็นภาพผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ว่าเป็นผู้หมดความหวังในชีวิตที่จะคิดเอาชนะฝ่ายตรงกันข้าม ทั้ง ๆ ที่ตนเองได้พยายามอย่างเต็มที่แล้ว จนต้องหนีราชภัยจะโทษใครก็ไม่ได้ จึงหันไปโทษบุญที่เดินทางมาอย่างล่าช้ากว่าจะอำนวยผลที่เป็นคุณ ก็สายเกินไปจนเปิดช่องว่างให้บาปกรรมที่มีพลังมากกว่าเข้ามาเบียดเบียนประชาชน แม้ผู้มีปัญญาที่ล้มตายไปมากต่อมาก เพราะบุญมาให้ผลช้าดังบทประพันธ์ว่า

บทที่ 209	เหมะชะอะกุศล ชักใจให้เป็นเอน	แกล้งแทรกคนให้เห็ดเหิน คิดแต่เดินให้คนสูญ
บทที่ 210	ส่วนบุญอยู่ที่ไหน แกล้งล่าให้คนสูญ	ไยไม่ช้าช่วยนุกูล จะนุกูลต่อเมื่อใด
บทที่ 211	ล่าให้บาปทำตาย นับร้อยนับพันไป	ให้สูญหายเสียเปล่าไป ที่ตายด้วยบาปกรรม
บทที่ 212	บาปเอยของเองมาก ถึงมีปัญญา	มาชักลากมนุษย์ธรรม มาแทรกให้ได้สาธารณ

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552 : 224 - 227)

ความหมายโดยรวม บทประพันธ์นี้สะท้อนความรู้สึกสิ้นหวังในชีวิตที่ผกผันของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก จากที่เคยอยู่ดีมีความสุขท่ามกลางศิษย์ มิตรสหาย และผู้ที่เคารพนับถือทั้งหลาย ต้องมาอยู่อย่างสงบเดียวดายที่ภูมิลำเนา เมื่อหาสาเหตุ

ให้โทษใครไม่ได้ จึงหันไปโทษอภุศลกรรมว่า แกล้งมาตลใจให้ตนคิดแต่เรื่องดี ๆ จนเสียคน ส่วนอภุศลกรรมก็ล่าช้า กว่าจะให้ผลก็ปล่อยให้อภุศลกรรมทำร้ายคนดีไปแล้วจำนวนมาก แม้คนดีมีปัญญาก็ถูกอภุศลกรรมชักนำให้ตกต่ำได้ อย่างที่ท่านประสบอยู่ในขณะนี้

เหตุการณ์ฟ้าบันดาลความสดใส

วรรณกรรมทั้งสองเรื่อง คือ สุภาชิตร์ร้อยแปดและสุทธิกรรมชาดกได้สะท้อนให้เห็นความรู้สึกรักของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎก ว่า มีอารมณ์โกรธ และเกลียดชังคณะสงฆ์ใหม่ จึงได้แต่งวรรณกรรมทั้งสองแฝงความหมายโดยนัยไว้ด้วยคำต่อว่าเสียดสี ให้กระทบถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระภิกษุ และอุบาสก อุบาสิกาของคณะสงฆ์ใหม่อย่างรุนแรง อารมณ์โกรธเกลียด และความพยายามที่คุกรุ่นอยู่ในจิตใจของพระอุดมปิฎก เป็นเสมือนเมฆฝนดำทะมึนก้อนใหญ่ในท้องฟ้าที่ทำให้พระอุดมปิฎกเกิดวิตกกังวล มีความรู้สึกคิดกังวลตลอดเวลาขณะอยู่ที่เมืองพัทลุง แต่บัดลเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นเสมือนพายุที่ได้จัดพัดพาเมฆฝนอันดำทะมึนอยู่ภายในใจของพระอุดมปิฎกให้หายไปสิ้น ณ วันงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2395 พระองค์ทรงรำลึกถึงพระอุดมปิฎก จึงรับสั่งให้สืบหา จนทราบว่า จำพรรษาอยู่ที่วัดสุนทรवास ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง รับสั่งให้อาราธนามาในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาด้วย (เอกสารแนะนำวัดสุนทรवास, ม.ป.ป.: 25)

ครั้งถึงวันพระราชพิธี พระอุดมปิฎกเข้านั่งอันดับสุดท้ายปลายแถวอาสนสงฆ์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยทานตามลำดับ จนมาถึงพระอุดมปิฎก พระองค์ทรงโสมนัสยิ่งนัก ทรงทักทายด้วยความคุ้นเคย แล้วรับสั่งว่า ท่านเดินทางมาแต่ไกล นานปีจึงจะได้พบกัน ขอจงให้พรให้โยมได้ชื่นใจที่เกิด เมื่อได้รับอนุญาตจากสมเด็จพระสังฆราชแล้ว พระอุดมปิฎกก็ตั้งพัดยศขึ้นถวายพระพรด้วยปฏิภาณโวหารเป็นกลอนสดภาษาบาลีว่า

อติเรกวาสสสตีชีวิตุ (ตุ)

อติเรกวาสสสตีชีวิตุ (ตุ)

อติเรกวาสสสตีชีวิตุ (ตุ)

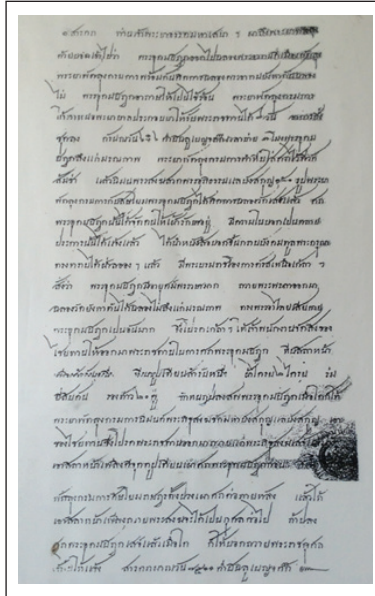
แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาษิตร้อยแปด

ที่ขายโก โหตุ อโรโค โหตุ
ที่ขายโก โหตุ อโรโค โหตุ
สุขิโต โหตุ ปรมินทรมหाराชา
สิทธิกิจจสิทธกम्मสิทธลาโก ซโย นิจจ
ปรมินทรมหाराชสส ภวตุ สพพทา ขอถวยพระพร.

เนื่องจากท่านไม่ได้เตรียมไว้ก่อน จึงกล่าวติดขัดเป็นระยะ วรรคแรกกล่าวซ้ำถึง 3 ครั้ง วรรค 2 กล่าวซ้ำถึง 2 ครั้ง จึงว่าต่อได้จนจบ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดพระบทนี้มาก จึงรับสั่งให้คณะสงฆ์ถือเป็นธรรมเนียมถวายพระพร เรียกว่า “ถวายอดิเรก” โดยเพิ่มคำว่า ตู ต่อท้ายคำว่า ชิว เป็น ชิวตุ สืบมาจนปัจจุบัน (พระมหาปรภณ กิตติธโร, 2555: 96)

เมื่อวิตกจริตที่คิดกังวลจนสร้างมโนภาพราชภัยเป็นเสมือนเมฆฝนดำทะมึน อันยิ่งใหญ่และน่ากลัว ได้จางหายไป กลายเป็นแสงสว่างอันสดใสที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้ พระอุดมปิฎกก็คงสำนึกได้ในความผิดที่วิตกจริต คิดขึ้นมาเองว่าเป็นราชภัย คงกลับไปสู่ภูมิลำเนาที่จังหวัดพัทลุงด้วยความสุขใจ จึงไม่มีวรรณกรรมเรื่องใด ๆ ที่แฝงความหมายโดยนัยตำหนิพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะสงฆ์ธรรมยุติกายอีกเลย

พระอุดมปิฎกมรณภาพอย่างสงบด้วยโรคชรา เมื่อวันศุกร์ที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2396 (วัน 6 เดือน 6 ขึ้น 1 ค่ำ ปีมดลู เบญจศก) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระโทมัสเป็นอย่างมาก จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องไทยทานสำหรับพิธีฌาปนกิจศพพระอุดมปิฎก ได้แก่ หีบศิลาหน้าเพลิง 1 สำหรับ หีบรูปเทียน 1 สำหรับ ผ้าไตร 2 ผืน ร่ม 20 คัน รองเท้า 20 คู่ โดยมอบหมายให้พระยาพัทลุงเป็นผู้แทนพระองค์พระราชทานเครื่องไทยทานดังกล่าวแต่พระภิกษุ และให้นำศิลาหน้าเพลิงมาตีจุดรูปเทียนเพื่อฌาปนกิจศพพระอุดมปิฎก แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มีต่อพระอุดมปิฎกอย่างหาที่สุดมิได้

ภาพที่ 2 สารตราแจ้งการมรณภาพและการสถาปนาภิกษุพระอุดมปิฎก
ที่มา: วัดสุนทรवास ต.ปิ่นตอ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง (2558)

มองพระอุดมปิฎกโดยภาพรวม

ประการแรก จากประวัติได้สะท้อนให้เห็นภาพพระอุดมปิฎกว่า เป็นคนร่างเล็ก ผิวคล้ำ ตามลักษณะของชนชาติทั่วไป แต่มีอุปนิสัยสนใจการศึกษา แม้ต้องเรียนแบบครูพักลักจำก็ทำให้เกิดความรู้แตกฉานได้ เป็นคนมีปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบ สังเกตได้จากการตอบกรรมการสอบบาลีที่ถามว่า “ท่านแปลได้หรือ” ถ้าพระภิกษุสอนตอบว่า “แปลได้” ก็เป็นอันจบ แต่ท่านกลับตอบว่า “ถึงแปลได้ก็ไม่มีใครรับรองให้เข้าสอบ” เป็นคำตอบที่ต้องการคำตอบกลับ ซึ่งก็ได้ผลจนได้รับการรับรองให้เข้าสอบ

ประการที่สอง พระอุดมปิฎกเป็นคนมีอุดมการณ์ ยึดมั่นในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจึงไม่เห็นด้วยกับพระวชิรญาณภิกษุ ผู้ก่อตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุติกาย เพราะจะทำให้คณะสงฆ์แตกออกเป็นสองฝ่าย เป็นการประพฤติผิดพระวินัยบัญญัติผู้กระทำได้ปฏิบัติปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นพระภิกษุ พระอุดมปิฎกจึงขัดขวางทุกวิถีทาง

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

เพื่อคุ้มครองคณะสงฆ์ให้มีเอกภาพ แม้ตัวเองต้องได้รับความทุกข์ทั้งกายและใจก็ตาม

ประการที่สาม พระอุดมปิฎกเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในหลักพระพุทธศาสนา มีความรอบรู้ทั้งภาษาบาลี และภาษาไทยจึงได้นำเรื่องทุกัมมานิกชาดก ซึ่งเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในปัญญาสชาดกมาดัดแปลงแต่งเติมเสริมข้อความแฝงนัยให้เสียดสีกระทบไปถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ดัดแปลงแต่งเติมคำสอนโบราณในโลภนินติ ให้มีข้อความที่แฝงความหมายโดยนัยกระทบไปถึงผู้ที่นับถือคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่ายได้อย่างแนบเนียน ทั้งนี้เพื่อระบายความไม่พอใจที่ตนมีอยู่ พระอุดมปิฎกเป็นผู้ที่มีความรอบรู้เรื่องภาษาไทยและกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์การประพันธ์เป็นอย่างดี จึงได้ใช้ภาษาบาลี ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยภาคกลาง แต่งเป็นกาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ในเรื่องสุทธิกรรมชาดกได้อย่างไพเราะยิ่ง โดยเฉพาะความแตกฉานในภาษาบาลีที่ถวายพระพรด้วยปฏิภาณโวหารเป็นกลอนสดแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวดังกล่าว

ประการที่สี่ วรรณกรรมเรื่องสุทธิกรรมชาดกและสุภาชิตร้อยแปด เป็นวรรณกรรมคำสอนที่แฝงความหมายโดยนัย สะท้อนให้เห็นอัจฉริยภาพของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถซ่อนความนัยไว้ได้อย่างแนบเนียนยิ่ง เฉพาะผู้ที่ทราบภูมิหลังของผู้ประพันธ์เท่านั้น จึงจะเข้าใจความหมายที่ซ่อนไว้ได้ เป็นที่น่าอัศจรรย์ว่า สุภาชิตร้อยแปด 1 บท สามารถตีความหมายได้ 2 อย่าง คือ ความหมายตรงตามตัวอักษร และความหมายโดยนัยตามประวัติที่เกี่ยวข้องกับผู้ประพันธ์ เมื่อตีความตามนัยที่แฝง จะพบว่า บทประพันธ์แต่ละบท จะเป็นเหตุและผลส่งต่อเนื่องกันไปตลอด เป็นที่น่าทึ่งในอัจฉริยภาพความสามารถของผู้ประพันธ์เป็นอย่างยิ่ง ยกเว้นตอนที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกันในหลายบทประพันธ์ เช่น

บทที่ 1	ศรีสวัสดิ์ดีแถมช้อย ผู้เฒ่าพฤฒาจารย์	กล่าวเรียบบร้อยทุกประการ ท่านสอนไว้ฟังพึงเอื้อ
บทที่ 2	เหล็กล้อยเรือนเป็นเพื่อพรั้า รีตแต่ก่อนบ่หอนเสียว	ข้าอยู่เรือนเป็นเพื่อนเมีย ท่านผู้เฒ่าตักแต่งไว้
บทที่ 3	เศรษฐียอมตักฉาง ผู้ตีตกตำได้	เหล่าขุนนางยอมตักไพร่ ถูกข้าไซร์มักได้ตี

บทที่ 4	จับปลากุมเอาหัว น้ำใสในสระศรี	เปลื้องใบบัวให้ดล อย่าให้ขึ้นขึ้นมิดตม
บทที่ 5	งคก่อนผ่นฟังว่า เร็วนักมกล่มจม	ยับยั้งท่าถ้าคอยลม โดยข้อนี้มีบังควร
บทที่ 6	คบเพื่อนให้พึงรู้ ยกตนแล้วข่มท่าน	เพื่อนที่ดูเสมือนมาร พวกคนพาลหมายว่าดี
บทที่ 7	หางเต่ายาวแล้วสั้น วัดกันค่ากันดี	หางแลนนั่นว่ายาวรี ไม่เสียกันเท่าใด

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 16 - 22)

บทประพันธ์ทั้ง 7 บท เมื่อตีความตามนัยที่แฝง แต่ละบทเป็นเหตุและผล
ส่งต่อเนื่องถึงกัน ดังนี้ บทที่ 1 ผู้ประพันธ์อ้างถึงสุภาชิตโบราณ บทที่ 2 จึงยกสุภาชิต
โบราณที่อ้างถึงว่า เมื่อนิยมของใหม่ ก็ไม่ควรทิ้งของเก่า บทที่ 3 ยกเหตุผลประกอบ
ด้วยการอ้างหลักอนิจจังว่า ของใหม่อาจเสื่อมความนิยมลงได้ ของเก่าอาจกลับเป็นที่นิยม
ใหม่อีกก็เป็นได้ บทที่ 4 จึงเตือนสติผู้ฟังว่า เมื่อหมดความนิยมแล้ว ก็ไม่ควรทำลายของเก่า
ให้เสียหาย บทที่ 5 เตือนสติอีกครั้งว่า อย่าด่วนตัดสินใจหลงนิยมของใหม่ตามคำชักชวน
ควรใช้วิจารณ์ญาณของตนเอง บทที่ 6 เตือนสติว่า อย่าเชื่อเพื่อนที่เป็นคนพาลมาชักชวน
แม้คนที่ยกตนข่มท่านก็จัดเป็นคนพาลเช่นกัน และบทที่ 7 ให้เหตุผลประกอบว่า
เพราะคนพาลกับผู้ที่ยกตนข่มท่านซึ่งจัดเป็นคนพาล จึงควรมีค่าเท่ากัน

บทส่งท้าย

ผู้วิเคราะห์ได้พบประวัติเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของพระอุดมปิฎกกับของ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสมัยที่เป็นพระวชิรญาณภิกขุ ตรงกับข้อความใน
วรรณกรรมเรื่องสุทธิกรรมชาดกและสุภาชิตร้อยแปดซึ่งประพันธ์โดยพระอุดมปิฎก เมื่อได้
ศึกษาวิเคราะห์ตีความเนื้อหาวรรณกรรมทั้งสองอย่างละเอียด จึงพบว่า วรรณกรรมทั้ง
สองมีความหมายโดยนัยแอบแฝงเสียดสีคณะสงฆ์มหานิกาย ธรรมยุติกนิกาย และสอแตรก
ความรู้รักของผู้ประพันธ์ คือ พระอุดมปิฎกไว้อย่างแนบเนียนยิ่ง เพราะวรรณกรรมทั้งสอง

แลลึกความรู้สึกพระอุดมปิฎกจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุทธิกรรมชาดก
และสุภาชิตร้อยแปด

เมื่อตีความตามตัวอักษร จะตีความหมายเป็นสุภาชิตคำสอนธรรมชา เมื่อตีความตามประวัติที่เกิดขึ้นจริงของผู้ประพันธ์ จะมองเห็นความรู้สึกในส่วนลึกของผู้ประพันธ์ซ่อนอยู่ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากความคิดปริวิตกจนเกินไปของผู้ประพันธ์ ที่แฝงนัยใส่ร้ายฝ่ายตรงกันข้ามไว้ในบทประพันธ์เกินความเป็นจริง เพราะทุกสิ่งได้ปรากฏชัดแจ้ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้แสดงพระเมตตาจิตที่ไม่เคยคิดถือโทษ อีกทั้งยังได้โปรดเมตตาทรงอาราธนาให้ถวายพระพรในวันเฉลิมพระชนมพรรษาอีกด้วย พระอุดมปิฎกคงสำนึกได้ในความผิด จึงไม่คิดโกรธเคืองอีกต่อไป เพราะวิสัยของคนภาคใต้ ถ้าไม่ได้รับความเป็นธรรม จะต่อสู้แบบยอมหักไม่ยอมงอ ถ้าได้รับความเป็นธรรมจะรับใช้ด้วยใจภักดี แม้ต้องงอก็ไม่ยอมหัก ซึ่งเป็นที่ประจักษ์จากประวัติของพระอุดมปิฎกดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2509). **ตำนานวังหน้า**
ประชุมพงศาวดารภาคที่ 13. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทพระยาตรีสารราชภักดี ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 17 มีนาคม 2509. พระนคร: โรงพิมพ์ศิรินทรสาร.
- _____. (2515). **นิทานโบราณคดี**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานบรรจุกุศพนายสินธุ์ พรประภา ณ สุสานอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 19 ธันวาคม 2515. พระนคร: อมรรการพิมพ์.
- ทองพรรษ์ ราชภักดี. (2524). **วิเคราะห์คณะธรรมยุต**. ใน **สงฆ์ไทยใน 200 ปี เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปกรณ กิตติธโร, พระมหา. (2555). **ประวัติวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2545). **สุภาชิตร้อยแปด**. ใน **ภาษิตและคำสอนภาคใต้ เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปวเรศวรียาลงกรณ์, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. (ม.ป.ป.). **อภินิหารการประจักษ์**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์ท้องถิ่นภาคใต้เรื่องสุภาชิตร์ร้อยแปด. กรุงเทพฯ: บอลพริ้นติ้ง.
- _____. (2554). วรรณคดีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- วิจิตร สมบัติบริบูรณ์. (2511). ทำเนียบผู้สอบบาลีได้ในสนามหลวง ประจำปี 2511. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธนาคารกรุงเทพฯ.
- ส.พลายน้อย. (2544). พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า พระเจ้ากรุงสยาม. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2524). สงฆ์ไทยใน 200 ปี เล่ม 1. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สีปงศ์ ธรรมชาติ. (2526). การศึกษาเชิงวิเคราะห์สุทธิกรรมชาดกฉบับภาคใต้. ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2548). สุทธิกรรมชาดก คำกาพย์. ใน วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัตสรร เล่ม 8. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เอกสารแนะนำวัดสุนทรवास. (ม.ป.ป.). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

บุคลากร

- ชะเอม แก้วคล้าย (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐา วิพลชัย (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 31/25 ซอยบรมราชชนนี 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560.
- พระครูวิวารารักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐา วิพลชัย (ผู้สัมภาษณ์). ณ วัดบ้านสวน ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560.
- พระมหาเขยศักดิ์ สุนทรธมโม, เจ้าอาวาสวัดสุนทรवास (ผู้ให้สัมภาษณ์). ณัฐา วิพลชัย (ผู้สัมภาษณ์). ณ วัดสุนทรवास ตำบลขันแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2558.
- ยก อินทร์ช่วย. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐา วิพลชัย (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 9 ตำบลปันแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560.